

**IZVEŠTAJ O TRGOVINI LJUDIMA U SRBIJI
2016.**

Beograd, april 2016. godine

Autor:
Vladan Jovanović

Dizajn korica:

Predrag Stakić

Ukoliko se koriste podaci izveštaja molimo vas da podatke citirate na sledeći način:
Jovanović, V. (2016). Izveštaj o trgovini ljudima u Srbiji 2016. Centar za zaštitu žrtava
trgovine ljudima, Beograd. Preuzeto sa: <http://www.centarzztlj.rs/index.php/statistika>

ZAHVALNOST

Ovaj izveštaj o trgovini ljudima u Srbiji nastao je u okviru vršenja delatnosti Centra za zaštitu žrtava trgovine ljudima u Beogradu.

Izveštaj je nastao zahvaljujući podacima prikupljenim tokom evidentiranja i dokumentovanja rada Centra za zaštitu žrtava trgovine ljudima.

Organizovanost, sistem internih procedura i institucionalno pamćenje Centra za zaštitu žrtava trgovine ljudima, kao i adekvatan menadžement, koordinacija i komunikacija - omogućili su nastanak podataka koji su tokom rada na ovom izveštaju sistematizovani i obrađivani s ciljem stvaranja jasnog uvida u fenomen koji je predmet izveštavanja.

Ovaj izveštaj nastao je zahvaljujući podršci i profesionalnoj pomoći koju su pružili Sanja Kljajić, direktorka Centra za zaštitu trgovine ljudima; kao i Mirko Vreća i Lidija Milanović stručnjaci ove institucije. U obradi podataka stručnu pomoć pružio je Miloš Antić.

Autor
Vladan Jovanović

Sadržaj

Uvod	6
Terminologija	7
Metodologija	9
Centar za zaštitu žrtava trgovine ljudima	10
Kontekst izveštavanja o trgovini ljudima	11
Retrospektiva izveštavanja i ključni nalazi	13
<i>Izveštaji Eurostata</i>	13
<i>Izveštaji o stanju u Srbiji (2008-2010)</i>	13
<i>Analize Centra za zaštitu žrtava trgovine ljudima</i>	13
Nalazi o trgovini ljudima u Srbiji za 2015. godinu	15
<i>Prijave, identifikacija i broj žrtava trgovine ljudima</i>	15
<i>Karakteristike koje prati Centar</i>	16
<i>Zajedničke karakteristike</i>	17
<i>Karakteristike subjekata postupka identifikacije i žrtava trgovine ljudima</i>	22
<i>Karakteristike procesa trgovine ljudima</i>	27
<i>Nacionalna i transnacionalna eksploatacija</i>	31

Lista tabela

- Tabela 1. Refleksija osnovnih podataka
- Tabela 2. Izvori prijava Centru
- Tabela 3. Uzrast i pol
- Tabela 4. Način eksploatacije, uzrast i pol žrtve
- Tabela 5. Poseban status
- Tabela 6. Mesto boravka žrtve tokom eksploatacije
- Tabela 7. Transnacionalna eksploatacija
- Tabela 8. Vrste i tipovi eksploatacije

Lista grafikona

- Grafikon 1. Nacionalna pripadnost
- Grafikon 2. Poseban status
- Grafikon 3. Školska sprema
- Grafikon 4. Radno angažovanje
- Grafikon 5. Starosne grupe
- Grafikon 6. Odnos žrtve sa osobom koja ju je vrbovala
- Grafikon 7. Period vrbovanja
- Grafikon 8. Dužina eksploatacije

UVOD

Trgovina ljudima predstavlja kršenje ljudskih prava i teško krivično delo. Trgovina ljudima je teško i složeno krivično delo izričito zabranjeno Poveljom o osnovnim pravima Evropske unije, gde stoji: "Zabranjena je trgovina ljudima" (član 5. stav 3.)¹. Trgovina ljudima je kompleksan transnacionalni fenomen koji zahteva sveobuhvatni pristup – nije moguće da se borba protiv trgovine ljudima vodi na nacionalnim poljima, jer se ona u značajnoj meri odvija na globalnom nivou.

Centralni element trgovine ljudima je eksploatacija, a njena osnovna karakteristika slojevitost. Radi se o razvijenom obliku organizovane kriminalne aktivnosti koja se javlja u različitim vidovima, na internom i međunarodnom planu, sa mnoštvom isprepletanih interesa. Sve to govori da je ova pojava složen fenomen koji podleže definisanju sa različitih stanovišta: bezbednosnog, međunarodnog, viktimološkog, sociološkog i dr.²

Fenomen trgovine ljudima podrazumeva obavezu da se preduzmu neophodne mere za uspostavljanje odgovarajućih mehanizama za ranu identifikaciju, pomoć i podršku žrtvama. Ovaj zadatak se može realizovati isključivo kroz saradnju relevantnih socijalnih aktera – državnih organa, javnih službi (agencija) i organizacija civilnog društva. Suzbijanje trgovine ljudima obuhvata efikasno krivično gonjenje počilaca, ali i razvijanje različitih i adekvatnih vrsta pomoći žrtvama, radi njihove rehabilitacije i reintegracije odnosno integracije.

Pored toga, merenje trgovine ljudima je izazovni zadatak, sa mnogim nivoima složenosti. Usled društvene opasnosti koju trgovina ljudima predstavlja i drastičnosti a često i brutalnosti kršenja ljudskih prava žrtava, s ciljem unapređenja politika, propisa i prakse u borbi protiv trgovine ljudima potrebna je kontinuirana procena stanja u ovoj oblasti. Ova se procena gradi na nadnacionalnom nivou, a oslonjena je na sisteme provera od strane državnih organa, stručnjaka i organizacija koje se bave zaštitom žrtava trgovine ljudima.

Iz ovako koncipiranog sistema međunarodne procene stanja u oblasti trgovine ljudima, nastaju redovni izveštaji o trgovini ljudima na nacionalnim nivoima. Iz perspektive Srbije, redovno izveštavanje ima za cilj da obezbedi kontinuirano sagledavanje i praćenje različitih aspekata trgovine ljudima, ali da omogući uporedivost podataka sa podacima Evropske unije (u daljem tekstu: EU).

Ovaj izveštaj o trgovini ljudima u Srbiji, odnosi se na 2015 godinu, a sačinjen je iz perspektive i sistemske uloge koju ima Centar za zaštitu žrtava trgovine ljudima u Beogradu.

TERMINOLOGIJA

¹Izvor: Povelja o osnovnim pravima Evropske unije.

²Đurić Ljiljana, Stojanović Ema; Krivično delo trgovine ljudima u KZ Srbije i praksa sudova – Istraživački rad; Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Pravna klinika za suzbijanje trgovine ljudima; Beograd, 2011.

Borba protiv trgovine ljudima je sistemski odgovor na fenomen koji sadrži visok stepen društvene opasnosti i korozivnosti. Ovaj fenomen ugoržava prvenstveno doborbit pojedinaca, žrtava trgovine ljudima, kao i njihove srodnike odnosno porodice, a šire gledano trgovina ljudima stavlja na ispit državne i društvene institucije od kojih zahteva brze i adekvatne odgovore.

U okviru borbe protiv trgovine ljudima angažovani su različiti društveni resursi i institucije. Borba protiv trgovine ljudima inicirala je razvoj različitih instrumenata, a u jednoj ravni i razvoj terminologije koja omogućava komunikaciju i razumevanje kako elemenata samog fenomena, tako i društvenog angažovanja u borbi protiv tog fenomena.

U nastavku dajemo objašnjenja najkarakterističnijih termina koji se koriste u okviru borbe protiv trgovine ljudima.

Trgovinu ljudima se može definisati na više načina. Ovde dajemo definiciju iz Protokola UN o sprečavanju, suzbijanju i kažnjavanju trgovine ljudima; Konvencije Saveta Evrope o borbi protiv trgovine ljudima; kao i definiciju iz Krivičnog zakonika Republike Srbije,

Prema *Protokolu UN o sprečavanju, suzbijanju i kažnjavanju trgovine ljudima*, trgovina ljudima predstavlja vrbovanje (regrutovanje), prevoz, premeštanje, pružanje utočišta i prihvatanje osoba putem pretnje, upotrebe sile ili drugih oblika prinude, otmice, prevare, obmane, zloupotrebe ovlašćenja ili ugroženog položaja, ili davanja ili primanja novčanih sredstava da bi se dobio pristanak osobe u svrhu iskorišćavanja. Regrutovanje, transportovanje, transfer, prihvatanje i prijem dece u svrhu eksploatacije će biti smatrano trgovinom ljudima čak i ako ne uključuje bilo koji vid prinude utvrđen u definiciji trgovine ljudima.

Prema *Konvenciji Saveta Evrope o borbi protiv trgovine ljudima (2005)* trgovina ljudima znači vrbovanje, prevoz, premeštanje, skrivanje ili prihvatanje lica, uz primenu pretnje ili sile ili drugih oblika prinude, otmice, prevare, obmane, zloupotrebe ovlašćenja ili stanja ugroženosti, ili davanje ili primanje novčanih sredstava ili druge koristi radi dobijanja pristanka lica koje ima kontrolu nad drugim licem u cilju iskorišćavanja. Iskorišćavanje, u najmanju ruku, treba da uključuje iskorišćavanje prostitucije drugih lica ili druge oblike seksualnog iskorišćavanja, prisilan rad ili pružanje usluga, služenje, ropstvo ili praksu sličnu ropstvu ili vađenje ljudskih organa.

U *Krivičnom zakoniku Republike Srbije* (član 388. stav 1), stoji: "Ko silom ili pretnjom, dovođenjem u zabludu ili održavanjem u zabludi, zloupotrebom ovlašćenja, poverenja, odnosa zavisnosti, teških prilika drugog, zadržavanjem ličnih isprava ili davanjem ili primanjem novca ili druge koristi, vrbuje, prevozi, prebacuje, predaje, prodaje, kupuje, posreduje u prodaji, sakriva ili drži drugo lice, a u cilju eksploatacije njegovog rada, prinudnog rada, vršenja krivičnih dela, prostitucije ili druge vrste seksualne eksploatacije, prosjačenja, upotrebe u pornografske svrhe, uspostavljanja ropskog ili njemu sličnog odnosa, radi oduzimanja organa ili dela tela ili radi korišćenja u oružanim sukobima, kazniće se zatvorom od tri do dvanaest godina."

Vrbovanje (*recruitment*) se pominje u međunarodnim propisima kao jedna od radnji u pravnim definicijama, koje mogu dovesti do trgovine ljudima. *Prema Konvenciji Saveta Evrope o borbi protiv trgovine ljudima* vrbovanje se vrši bilo kojim sredstvima (usmeno, preko štampe ili interneta), odnosno sredstva za vrbovanje obuhvataju korišćenje novih informacionih tehnologija. Vrbovanje može započeti u mestu trajnog ili privremenog boravišta žrtve i nastaviti se tokom transporta i njenog smeštaja u mestu odnosno zemlji odredišta, pre eksploatacije. (*Trafficking in human beings, Statistical Working Papers; Eurostat, 2014 edition*)

Eksploatacija uključuje, najmanje, eksploataciju u svrhu prostitucije ili drugih oblika seksualne eksploatacije, prisilnog rada ili služenja, ropstva ili postupanja sličnog ropstvu, posluge ili oduzimanje organa. (*Protokol UN o sprečavanju, suzbijanju i kažnjavanju trgovine ljudima*)

Trgovac ljudima (*trafficker*) je osoba uključena u organizovanje odnosno realizaciju trgovine ljudima.

Žrtva trgovine ljudima je svako fizičko lice koje je postalo predmet trgovine ljudima u smislu definicije trgovine ljudima. (*Konvencija Saveta Evrope o borbi protiv trgovine ljudima*)

Pretpostavljena žrtva (*presumed victim*) je osoba kod koje postoje pokazatelji koji ukazuju na trgovinu ljudima, koja se nalazi u postupku identifikacije, a kojoj još nije formalno potvrđen status žrtve od strane Centra za zaštitu žrtava trgovine ljudima.

Identifikovana žrtva trgovine ljudima je osoba koja je od strane Centra za zaštitu žrtava trgovine ljudima identifikovana kao žrtva trgovine ljudima.

Identifikacija žrtava trgovine ljudima je od vitalnog značaja za zaštitu njihovih ljudskih prava. Prvenstveni cilj identifikacije je da žrtvi omogući pristup potrebnoj pomoći i zaštiti. U cilju zaštite i pomoći žrtvama trgovine ljudima, od izuzetnog je značaja da se identifikacija izvrši brzo i korektno. Neuspeh u identifikaciji žrtve trgovine ljudima, dovodi do daljeg uskraćivanja prava tog lica. Države su zato u obavezi da obezbede identifikaciju. (*Regionalne smernice za identifikaciju žrtava trgovine ljudima – Priručnik za jugoistočnu i istočnu Evropu*)³ Identifikovanom žrtvom trgovine ljudima u Srbiji smatra se osoba koju je identifikovao Centar za zaštitu žrtava trgovine ljudima u Beogradu, kao relevantni odnosno nadležni organ, a u skladu sa kriterijumima propisanim *Direktivom 2011/36/EU*. Dakle, identifikacija žrtava trgovine ljudima u Srbiji vrši se u okviru sistema socijalne zaštite, u kome funkcioniše Centar. Centar vodi evidenciju o identifikovanim žrtvama trgovine ljudima, kao i o pretpostavljenim

³Tatiana Fomina, Međunarodni centar „La Strada“, Moldavija i Maria Vogiatzi, Centar za odbranu ljudskih prava – Grčka. U saradnji sa Mrežom Ariadne, protiv trgovine ljudima u jugoistočnoj i istočnoj Evropi (Albanija, Bosna i Hercegovina, Bugarska, Hrvatska, Makedonija, Grčka, Moldavija, Crna Gora, Srbija, Turska, Ukrajina); 2012.

(presumtivnim) žrtvama koje su ušle u proces identifikacije. Takođe, Centar za zaštitu žrtava trgovine ljudima vodi evidenciju osoba za koje se po prijavi može pretpostaviti da su žrtve, ali su odbile da uđu u proces identifikacije. Stoga što samo na osnovu prijave nije moguće utvrditi da li su ispunjeni kriterijumi iznavedene direktive EU. Potrebno je istaći da u Srbiji postoji tendencija da se unaprede kapaciteti za vođenje jedinstavenih podataka o žrtvama trgovine ljudima.

Detetom se smatra svako ljudsko biće mlađe od 18 godina, a u skladu sa *Porodičnim zakonom Republike Srbije* i *Konvencijom UN o pravima deteta*.

Usluge socijalne zaštite su aktivnosti pružanja podrške i pomoći pojedincu i porodici radi poboljšanja, odnosno očuvanja kvaliteta života, otklanjanja ili ublažavanja rizika nepovoljnih životnih okolnosti, kao i stvaranje mogućnosti da samostalno žive u društvu. (*Zakon o socijalnoj zaštiti*)

Krijumčarenje ljudi je omogućavanje ilegalnog ulaska osobama na teritoriju zemlje čiji nisu državljani ili u kojoj nemaju stalni boravak, u cilju pribavljanja, direktne ili indirektno finansijske ili druge materijalne dobiti. Ilegalni ulazak znači prelazak granica bez ispunjavanja neophodnih uslova za legalan ulazak u tu zemlju. (*Protokol UN protiv krijumčarenja migranata*)

METODOLOGIJA

Ovaj izveštaj je sačinjen na osnovu podataka dobijenih od Centra za zaštitu žrtava trgovine ljudima u Beogradu (u daljem tekstu: Centar).

Podaci sadržani u evidenciji Centra, statičtički su obrađeni sa ciljem vršenja kvantitativne analize i definisanja odgovarajućih varijabli. Raspoloživi podaci su analizirani i predstavljeni na kvantitativnom i kvalitativnom nivou. Pri obradi podataka imalo se u vidu postizanje tri cilja:

- (1) Sticaje uvida u fenomen trgovine ljudima u Srbiji, iz perspektive i s obzirom na praksu Centra kao dela sistema socijalne zaštite;
- (2) Korišćenje strukturisane baze podataka i indikatora koje preporučuje Eurostat, radi uporedivosti sa podacima EU;
- (3) Omogućavanje da podaci iz Srbije budu uvršteni u izveštaje Eurostata i doprinesu sagledavanju ovog fenomena na nivou EU.

Na osnovu ukrštanja raspoloživih podataka, u okviru kvalitativne analize generisani su odgovarajući zaključci radi davanja osnova za planiranje javnih politika i unapređenja sistema zaštite žrtava trgovine ljudima u Srbiji.

Centar je po svom pravnom statusu republička ustanova socijalne zaštite. Osnovana ga je Vlada Republike Srbije 2012. godine.⁴Vlada je donela i *Uredbu o mreži ustanova socijalne zaštite*⁵ kojom se utvrđuje mreža ustanova socijalne zaštite koje pružaju usluge socijalne zaštite za čije je obezbeđenje nadležna Republika. U tom kontekstu uočljivo je da je Centar osnovan s ciljem obezbeđivanja kvalitetne zaštite žrtava trgovine ljudima u Srbiji, u skladu sa međunarodnim konvencijama u ovoj oblasti čiji je Srbija potpisnik, na osnovu unutrašnjeg zakonodavstva, a u okviru koncepta ljudskih prava.

Osnivanje Centra rezultat je opredeljenja države da unapredi systemske resurse za suzbijanje trgovine ljudima, a pre svega za unapređenje zaštite i podrške žrtvama trgovine, u skladu sa zahtevima međunarodnih dokumenata čiji je potpisnik. Osnovna ideja osnivanja Centra bila je formiranje javne ustanove koja bi predstavljala osnovno koordinaciono telo za obezbeđivanje podrške žrtvama trgovine ljudima i koja bi obavljala poslove identifikacije, odnosno utvrđivanja statusa žrtve trgovine ljudima sa aspekta ljudskih prava, nezavisno od krivičnih postupaka koji se vode za ova krivična dela. Koncept zaštite žrtava trgovine ljudima koji se ostvaruje kroz funkcionisanje Centra po prvi put odvaja podršku žrtvama trgovine od sankcionisanja krivičnog dela i suzbijanja trgovine ljudima, uspostavljajući tesnu vezu između sistema socijalne zaštite, s jedne strane, i Ministarstva unutrašnjih poslova i pravosuđa s druge strane, kao ključnih sistema države koji su odgovorni za suzbijanje trgovine ljudima i sveobuhvatnu podršku žrtvama trgovine ljudima. Osnivanje Centra bio je logičan i odgovoran potez države u okviru reforme sistema socijalne zaštite, imajući u vidu *Zakon o socijalnoj zaštiti* i novine koje je ovaj propis doneo.

Kao delatnost Centra propisano je pružanje usluga procene, planiranja i savetodavno-terapijskih i socijalno-edukativnih usluga. Iz perspektive systemske uloge Centra, procena i planiranje su deo procesa identifikacije, koja ima tri osnovne funkcije: identifikaciju, koordinaciju i pomoć i podršku. Centar je osnovan i radi pružanja usluge smeštaja (urgentni smeštaj) žrtvama trgovine ljudima.

Centar svoje poslove obavlja na čitavoj teritoriji Republike Srbije, a jedna od njegovih važnih funkcija je koordinacija aktivnosti pružanja usluga socijalne zaštite žrtvama trgovine ljudima i saradnja sa centrima za socijalni rad, drugim organima, službama i organizacijama, s ciljem reintegracije, dobrovoljnog povratka u državu porekla, odnosno drugog načina obezbeđivanja najboljeg interesa i bezbednosti žrtava trgovine ljudima.

S obzirom na prirodu ovog izveštaja, neophodno je istaći da Centar vodi evidenciju i dokumentaciju o korisnicima i pruženim uslugama pomoći i podrške žrtvama trgovine ljudima, analizira ovaj fenomen i daje podatke o žrtvama trgovine ljudima. Drugim rečima, Centar prati ovu pojavu i učestvuje u aktivnostima unapređenja sistema zaštite žrtava trgovine ljudima.

KONTEKST IZVEŠTAVANJA O TRGOVINI LJUDIMA

⁴Odluka Vlade, 05 Broj:02-2835/2012, sa sednice održane 13. aprila 2012. godine.

⁵"Službeni glasnik RS", broj 16/12

Izveštavanje o trgovinili ljudima može se kontekstualizovati na nekoliko načina, a za potrebe ovog izveštaja najvažnija je njegova normativna kontekstualizacija.

Neophodno je istaći da je izveštavanje bazirano na otkrivenim slučajevima, što je veoma bitno s obzirom na to da je trgovina ljudima značajnim delom skriveni fenomen.

Politike borbe protiv trgovine ljudima normativno su artikulisane međunarodnim pravnim aktima sa izrazitom dimenzijom zaštite ljudskih prava i zaštite od diskriminacije. Pored toga, izveštavanje o trgovini ljudima ima svoje uporište i opravdanje u pravu EU i sistemskoj ulozi *Eurostata*⁶.

Konvencija Saveta Evrope o borbi protiv trgovine ljudima doneta je radi sprečavanja i suzbijanja trgovine ljudima; zaštite ljudskih prava žrtava trgovine ljudima i osmišljavanja sveobuhvatnog okvira za pružanje zaštite i pomoći žrtvama i svedocima, uz garantovanje ravnopravnosti polova; s ciljem obezbeđivanja efikasne istrage i krivičnog gonjenja; kao i radi unapređenja međunarodne saradnje u suzbijanju trgovine ljudima. Da bi se osiguralo da članice ove konvencije efikasno primenjuju njene odredbe, uspostavljen je poseban mehanizam praćenja i nadzora.⁷

Konvencija o pravima deteta propisuje da će strane ugovornice preduzeti mere za borbu protiv nezakonitog prebacivanja i zadržavanja dece u inostranstvu. U tom cilju, strane ugovornice će podsticati zaključivanje bilateralnih ili multilateralnih sporazuma ili pristupanje postojećim sporazumima.⁸

*Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena*⁹ i njen *Opcioni protokol za individualne žalbe u sudskim postupcima*, često se predstavlja kao prvi međunarodni instrument koji na sveobuhvatan način garantuje prava žena. U preambuli i trideset članova definiše se diskriminacija žena i formulišu preporuke za nacionalne akcije u suzbijanju diskriminacije.

⁶ *Eurostat* je evropska služba za statistiku, osnovana 1953. godine, sa sedištem u Luksemburgu. Zadatak *Eurostata* je obrada i objavljivanje uporedivih statističkih podataka na nivou Evropske unije (EU). Države članice EU sakupljaju statističke podatke na nivou država i podatke šalju Eurostatu, koji ih sistematizuje i objedinjuje uz uz obezbeđenje njihove uporedivosti. Statističke pokazatelje *Eurostat* objavljuje u formi štampanih ili elektronskih publikacija („Evropa u brojkama – *Europe in Figures*“). Redovno se analiziraju i prate podaci vezani za opštu statistiku, ekonomiju i finansije, demografiju i socijalne uslove, industriju, trgovinu i usluge, poljoprivredu i ribarstvo, spoljnu trgovinu, transport, prirodnu srдинu i energiju, nauku i tehnologiju, itd. Analize Eurostata, kao njegovih predikcije, koriste institucije EU za kreiranje i sprovođenje zajedničkih politika. Osim država članica EU, Eurostat pokriva i zemlje Evropskog ekonomskog prostora (Island, Norvešku i Lihtenštajn), koje su deo evropskog statističkog sistema. Razvijena je i saradnja s međunarodnim organizacijama (UN, OECD, IMF, WB), a aktivnosti Eurostata usmerene su i na razvoj i koordinaciju statističkog sistema u trećim zemljama (nečlanicama), posebno zemljama kandidatkinjama za članstvo u EU.

⁷ Videti više: Konvencija Saveta Evrope o borbi protiv trgovine ljudima (Varšava, 16. maj 2005. godine).

⁸ Videti više: Konvencija o pravima deteta UN (1989)

⁹ Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena, odobrena i predložena za potpis, ratifikaciju i pristupanje Rezolucijom Generalne skupštine 34/180 od 18. decembra 1979. godine; stupila na snagu 3. septembra 1981. godine.

Direktiva 2011/36/EU Evropskog parlamenta i Saveta od 5. aprila 2011. godine, o prevenciji i borbi protiv trgovine ljudima i zaštiti žrtava, ustanovljava minimum pravila koja se tiču definicija krivičnih dela i sankcija u oblasti trgovine ljudskim bićima. Direktivom se uvode zajedničke odredbe, uzimajući u obzir rodne razloge, kako bi se pojačala prevencija ovog krivičnog dela i zaštita žrtava trgovine ljudima. Direktivom je istaknuto da EU treba da nastavi da razvija svoj rad na metodologiji i načinima prikupljanja podataka za generisanje uporedivih podataka o trgovini ljudima. Direktivom se naglašava značaj prikupljanja podataka o trgovini ljudima i propisuje da države članice preduzimaju neophodne mere za uspostavljanje nacionalnih izvestilaca ili ekvivalentnih mehanizama, čiji zadaci obuhvataju sprovođenje procene trendova u trgovini ljudima, merenje rezultata borbe protiv trgovine ljudima, uključujući i prikupljanje statističkih podataka, u saradnji sa relevantnim organizacijama civilnog društva koje su aktivne u ovoj oblasti, kao i izveštavanje.¹⁰

Eurostat je 2013. godine objavio prvi radni dokument o trgovini ljudima u Evropi. Dokument se odnosi na statistiku u oblasti trgovine ljudima i sadrži podatke za period 2010-2012. godina. Druga publikacija objavljena je 2015. godine i predstavlja radni dokument na nivou EU, a sadrži statističke podatke o trgovini ljudima iz svih 28 država članica Evropske unije, kao i podatke država EFTA / EEA (Island, Norveška) i podatke za Crnu Goru, Srbiju, Švajcarsku i Tursku. Svi podaci i procenti u izveštaju Eurostata iz 2015. godine, zasnovani na podacima iz zemalja članica EU. Podaci iz zemalja koje nisu članice EU, izneti su u nekim delovima posebno.

Zbirka uporedivih statističkih podataka o trgovini ljudima predstavlja deo šireg tekućeg nastojanja Evropske Komisije za poboljšanje statističkih podataka o kriminalu i krivičnom pravosuđu. U *Akcionom planu EU za merenje kriminala i krivičnog pravosuđa (2006)*, pranje novca i trgovina ljudima identifikovani su kao prioritetne oblasti. Ovaj prioritet je ponovo istaknut u dokumentu o merenju kriminala u EU, usvojenom u Briselu u januaru 2012. godine, koji sadrži Akcioni plan za period 2011-2015 (*Measuring Crime in the EU: Statistics Action Plan 2011- 2015' (COM(2011) 713)*).¹¹

RETROSPEKTIVA IZVEŠTAVANJA I KLJUČNI NALAZI

¹⁰Videti više: DIRECTIVE 2011/36/EU OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 5 April 2011 on preventing and combating trafficking in human beings and protecting its victims, and replacing Council Framework Decision 2002/629/JHA.

¹¹ Videti više: Measuring Crime in the EU: Statistics Action Plan 2011- 2015' (COM(2011) 713)

Izveštaji Eurostata

Ključni nalazi dati u Izveštaju *Eurostata* iz 2015. godine odnose se na registrovane žrtve trgovine ljudima, kao i na trgovce ljudima. Registrovano je 30.146 žrtavatrgovine ljudima u 28 država članica EU tokom tri godine (2010-2012); 80 odsto registrovanih žrtava bile su žene; preko 1.000 dece žrtava bile su žrtve s ciljem seksualne eksploatacije; sa 69 odsto registrovanih žrtava trgovalo se u cilju seksualne eksploatacije, a 95 odsto registrovanih žrtava seksualne eksploatacije bile su žene. Muškarci predstavljaju 71 odsto registrovanih žrtava radne eksploatacije. Među registrovanim žrtvama trgovine ljudima 65 odsto njih su državljani Evropske unije. Države članice Evropske unije izvestile su o 8.805 optužbi za trgovinu ljudima tokom perioda 2010-2012. godina. Preko 70 odsto trgovaca bili muškarci, pri čemu su obuhvaćeni osumnjičeni, krivično gonjeni i osuđeni trgovci ljudima. Države članice Evropske unije izvestile su o 3.855 presuda za trgovinu ljudima.¹²

Izveštaji o stanju u Srbiji (2008-2010)

Prema podacima Službe za koordinaciju zaštite žrtava trgovine ljudima,¹³ u periodu 2008. do sredine 2010. godine identifikovano je 230 žrtava trgovine ljudima, od čega su 197 osobe ženskog pola, a 33 muškog. Od ukupnog broja, 109 žrtve bila su deca. Prema podacima u 2010. godini identifikovano je 89 žrtava trgovine ljudima, od kojih je 80 ženskog, a 9 muškog pola. Od ukupnog broja identifikovanih 42 žrtve bile su deca. Značajan podatak je da je 85 žrtava bilo iz Srbije, a samo 4 žrtve bile su strani državljani.

Analize Centra za zaštitu žrtava trgovine ljudima

Prvu analizu ovog tipa Centar je sačinio u projektnom okviru, u partnerstvu sa Međunarodnom organizacijom za migracije (IOM)¹⁴. Nakon završetka projekta Centar je na sebe preuzeo obavezu da nastavi sa izradom ovakvih analiza.

Prema Izveštaju (2014) koji se odnosi na 2013. godinu, u Srbiji su identifikovane 92 žrtve trgovine ljudima¹⁵

¹² Izvor: Trafficking in Human Beings, Eurostat Statistical working Paper, 2015 Edition

¹³ Služba za koordinaciju zaštite žrtava trgovine ljudima funkcionisala je pre osnivanja Centra za zaštitu žrtava trgovine ljudima. Služba je bila centralni deo Nacionalnog mehanizma upućivanja i funkcionisala je pri Zavodu za vaspitanje dece i omladine u Beogradu. Od 2005. godine Služba je bila integrisana u sistem socijalne zaštite i pod okriljem je ministarstva nadležnog za socijalnu politiku.

¹⁴ Analiza je sačinjena u okviru projekta „Jačanje sistemskog partnerstva u implementaciji Nacionalne strategije za borbu protiv trgovine ljudima – komponenta jačanja sistema identifikacije i zaštite žrtava trgovine ljudima“, koji su partnerski sprovodili Međunarodna organizacija za migracije (IOM) i Centar za zaštitu žrtava trgovine ljudima, a koji je bio finansiran od strane Razvojnog fonda IOM i i Švajcarske agencije za razvoj i saradnju (SDC). (Izvor: Milanović, M., Kljajić, S., Milanović, L., Antonić, M. (2015). Izveštaj o trgovini ljudima u Srbiji 2015. Centar za zaštitu žrtava trgovine ljudima, Beograd. Preuzeto sa: <http://www.centarzztlj.rs/index.php/statistika>)

¹⁵ Izvor: Milanović, M., Kljajić, S., Milanović, L., Antonić, M. (2014) Karakteristike procesa trgovine

Izveštaj iz 2015. godine obuhvatala karakteristike procesa trgovine ljudima i karakteristike žrtava trgovine ljudima koje su status žrtve trgovine ljudima stekle tokom 2014. godine. U prvom delu analize predstavljene su informacije koje se odnose na karakteristike žrtava trgovine ljudima u Srbiji, uključujući i zajedničke indikatore za zemlje EU. Drugi deo predstavlja opis samog procesa trgovine, uključujući i karakteristike vrbovanja. Isto tako, detaljno su razmotrene razlike između trgovine ljudima na nacionalnom i transnacionalnom nivou.¹⁶

Tokom 2014. godine Centar je postupao na osnovu 370 prijava trgovine ljudima, od čega je u 125 slučajeva identifikovano da se radi o žrtvama trgovine ljudima. To predstavlja povećanje broja žrtava od 36 odsto u odnosu na prethodnu godinu.¹⁷

Žrtve trgovine ljudima tokom 2014 godine bile su uglavnom muškog pola (81 odsto), dok su žene činile tek petinu identifikovanih žrtava (19 odsto). Ovo je očekivano ako se u obzir uzme da trgovina ljudima ima jak rodni aspekt. Kako je dominantan oblik eksploatacije bio radna eksploatacija, evidentan je očekivano veći udeo muškaraca u strukturi žrtava. Zapravo, u ovoj godini ne možemo govoriti o promeni fenomena, već o aktivnostima otkrivanja žrtava u vezi sa građevinskim radovima za potrebe Zimskih olimpijskih igara u Sočiju (Ruska Federacija). S obzirom na to da je trebalo izgraditi veliki broj objekata, povećanje radne eksploatacije bilo je posledica uvećane tražnje za građevinskim radnicima, uglavnom jeftinom radnom snagom. Iz ovoga se vidi kako jedan naizgled sasvim uobičajen tok stvari, organizacija sportskog događaja, može da utiče na pojavu trgovine ljudima. Ako se izuzme radna eksploatacija, u 2014. godini analiza svih drugih vidova trgovine ljudima i dalje je ujednačena sa podacima Eurostata.

Imajući u vidu navedeno pojašnjenje, iznosimo da su u EU u periodu 2010 – 2012. godina žene činile 75 odsto žrtava, a tokom 2013. godine u Srbiji 69 odsto žrtava trgovine ljudima bilo ženskog pola. Struktura u odnosu na uzrast je takva da je čak 85 odsto žrtava trgovine ljudima bilo punoletno, a tek 15 odsto maloletno..¹⁸

Od ukupno 125 žrtava trgovine ljudima, samo 23 žrtve eksploatisane su u Srbiji, a 102 žrtave su prepoznate kao moguće žrtve trgovine ljudima u inostranstvu.

ljudima i žrtava trgovine ljudima u Srbiji koje su identifikovane 2013. godine. Međunarodna organizacija za migracije (IOM), Beograd. Preuzeto sa: <http://www.centarzztlj.rs/index.php/statistika>

¹⁶Analiza je sačinjena u okviru projekta „Jačanje sistemskog partnerstva u implementaciji Nacionalne strategije za borbu protiv trgovine ljudima – komponenta jačanja sistema identifikacije i zaštite žrtava trgovine ljudima“, koji su partnerski sprovodili Međunarodna organizacija za migracije (IOM) i Centar za zaštitu žrtava trgovine ljudima, a koji je bio finansiran od strane Razvojnog fonda IOM i i Švajcarske agencije za razvoj i saradnju (SDC). (Izvor: Milanović, M., Kljajić, S., Milanović, L., Antonić, M. (2015). Izveštaj o trgovini ljudima u Srbiji 2015. Centar za zaštitu žrtava trgovine ljudima, Beograd. Preuzeto sa: <http://www.centarzztlj.rs/index.php/statistika>)

¹⁷ Ibid.

¹⁸ Ibid.

Žrtve koje su otkrivene na teritoriji Republike Srbije eksploatisane su u 11 gradova odnosno opština, dok žrtve koje su građani Srbije imaju mesto prebivališta u 38 gradova odnosno opština.¹⁹

Iako je u 2013. godini bilo značajnih razlika u karakteristikama trgovine ljudima u odnosu na mesto eksploatacije, tokom 2014. godine je na samoj teritoriji Srbije identifikovano suviše malo žrtava kako bi se sproveda ova analiza. Od većih gradova u Srbiji, najveći broj žrtava trgovine ljudima identifikovan je u Beogradu.²⁰

Demografske karakteristike žrtava u Srbiji jasno oslikavaju nepovoljan položaj žrtava trgovine ljudima na tržištu rada. Žrtve trgovine ljudima koje su identifikovane 2014. godine imaju prosečno obrazovanje, nemaju posao ili se još uvek školuju i uglavnom su iz urbanih naselja. Između žrtava trgovine ljudima u cilju radne i seksualne eksploatacije postoji značajna razlika u stepenu obrazovanja, pri čemu žrtve seksualne eksploatacije imaju niže obrazovanje od žrtava radne eksploatacije.²¹

Ukoliko posmatramo status žrtava u odnosu na tržište rada, najveći broj žrtava trgovine ljudima bilo je nezaposleno u trenutku vrbovanja, a samo je 6 žrtava (5 odsto), od čega dvoje dece, bilo stalno ili privremeno zaposleno, odnosno radno angažovano. Žrtve češće potiču iz urbanih naselja, pa je 77 odsto žrtava za koje postoje informacije živelo u urbanim, a 23 odsto u ruralnim naseljima. Deca koja su žrtve trgovine ljudima češće nego ostale žrtve potiču iz urbanih naselja (95 odsto).²²

NALAZI O TRGOVINI LJUDIMA U SRBIJI ZA 2015. GODINU

Prijave, identifikacija i broj žrtava trgovine ljudima

Tokom 2015. godine Centar je postupao na osnovu **128 prijava**, radi identifikacije žrtava trgovine ljudima. Od ovog broja bilo je 106 novih i 22 prijave iz 2014. godine po kojima se postupalo tokom 2015. godine.

U odnosu na 2014. godina broj prijava Centru je opao sa 370 na 128.

Od 128 prijava, identifikacija je sprovedena za 64 osobe, od kojih je **40 osoba odnosno 62,5 odsto identifikovano kao žrtve trgovine ljudima**, a u 24 odnosno 37,5 odsto slučajeva nije utvrđeno da se radi o žrtvama trgovine ljudima.

U odnosu na 2014. godine broj identifikovanih žrtava trgovine ljudima je opao sa 125 na 40.

Tabela 1. Refleksija osnovnih podataka

¹⁹ Ibid.

²⁰ Ibid.

²¹ Ibid.

²² Ibid.

Godina	Broj prijava	Broj postupaka identifikacije	Broj identifikovanih žrtava
2013	173 ²³	173 ²⁴	92
2014	370	229 ²⁵	125
2015	128	64	40

Iz *Tabele 1*. Vidi se da je u 2015. godini broj prijava, postupaka identifikacije i broj identifikovanih žrtava manji nego u 2013. a značajno manji nego u 2014. godini. U 2015. godini broj prijava je opao u odnosu na prethodnu godinu za 65,5 odsto. U 2014. godini broj identifikovanih žrtava povećan je za 36 odsto u odnosu na prethodnu godinu, da bi u 2015. broj identifikovanih žrtava opao za 68 odsto u odnosu na prethodnu godinu. Važno je napomenuti da je tokom 2015. godine ovakvo stanje karakteristično i za zemlje u regionu, u kojima je smanjen kako broj prijava tako i broj identifikovanih žrtava. Razlozi za ovakva kretanja mogu biti predmet posebne analize, a u okviru ovog izveštaja treba napomenuti da je značajna pojava u 2015. godini bila migrantska kriza povodom oružanih sukoba u Siriji i Iraku. Ona je u zemlje regiona dovela veliki broj migranata, što je zahtevalo povećano angazovanje policije, tj. onih resursa koji su u "redovnoj situaciji" značajni za otkrivanje žrtava trgovine ljudima. Verovatno usled alokacije ovih resursa, tokom 2015. godine evidentan je i smanjen broj prijava policije za slučajeve trgovine ljudima.

Karakteristike koje prati Centar

Radi uporedivosti podataka sa sistemom evidencije koju vodi *Eurostat* na nivou EU, intencija u ovom izveštaju je da se iznose podaci grupisani nanačin koji omogućava uporedivost.²⁶

²³Izvor: Podaci o osnovnim rezultatima identifikacije za 2013. godinu. Od ovog broja 132 prijave su iz 2013. godina, a 41 prijava je preneti iz 2012. godine. http://www.centarzztlj.rs/images/download/2013/GODISNJI_IZVESTAJ_IDENTIFIKACIJA_2013.pdf

²⁴Ibid.

²⁵Izvor: Izveštaj o radu za 2014. godinu.

²⁶ U "Izveštaju o trgovini ljudima 2015", koji se odnosi na stanje tokom 2014. godine, podaci su bili strukturisani na sledeći način:

1) **Zajedničke karakteristike koje se odnose na podatke o žrtvama**, a u okviru toga podaci po sledećim varijablama: 1.1. Broj žrtava u odnosu na organizaciju odnosno pojedinca koji su žrtvu uputili na Centar za zaštitu žrtava trgovine ljudima; 1.2. Broj žrtava u odnosu na način eksploatacije; 1.3. Broj žrtava u odnosu na državljanstvo; 1.4. Broj žrtava u odnosu na zemlju vrbovanja (regrutacije); 1.5. Broj žrtava u odnosu na pruženu podršku.

2) **Karakteristike žrtve**, a u okviru toga podaci po sledećim varijablama: 2.1. Broj žrtava po polu; 2.2. Broj žrtava po uzrastu; 2.3. Broj žrtva u odnosu na bliži status; 2.4. Broj žrtava u odnosu na poseban status; 2.5. Broj žrtava u odnosu na bračni status; 2.6. Broj žrtava u odnosu na školsku spremu; 2.7. Broj žrtava u odnosu na radni status; 2.8. Broj žrtava u odnosu na procenjen psihosocijalni razvoj; 2.9. Broj žrtava u odnosu na prethodnu uključenost u lanac trgovine ljudima; 2.10. Broj žrtava u odnosu na tip naselja.

3) **Karakteristike procesa trgovine ljudima**, a u okviru toga podaci po sledećim varijablama: 3.1. Broj žrtava u odnosu na uzrast žrtve u trenutku vrbovanja; 3.2. Broj žrtava u odnosu na odnos žrtve sa osobom koja je vrbovala žrtvu; 3.3. Broj žrtava u odnosu na način vrbovanja žrtve; 3.4. Broj žrtava u odnosu na dužinu perioda vrbovanja; 3.5. Broj žrtava u odnosu na mesto življenja tokom vrbovanja; 3.6. Broj žrtava u odnosu na dužinu perioda eksploatacije; 3.7. Broj žrtava u odnosu na tip trgovine ljudima.

Za potrebe ovog izveštaja (2016), koji se odnosi na stanje tokom 2015. godine, kao izvor podataka korišćeni su podaci Centra čije beleženje i prikupljanje omogućava način vođenja evidencije u ovoj javnoj službi. Sam način vođenja evidencije u Centru i brojčani iskazi po određenim parametrima, uslovio je određene mogućnosti i ograničenja za obradu zabeleženih činjenica, što učite na vrste pregleda, ukrštanja i uvida koje predstavljamo i analiziramo u okviru ovog izveštaja.

Način vođenja evidencije u Centru omogućava u značajnoj meri obradu podataka o osobama prema kojima je sprovedena identifikacija (**subjekte identifikacije**), kao i identifikovanim žrtvama trgovine ljudima. Ovakav način evidencije podataka omogućava jasne i relevantne uvide po određenim varijablama u okviru ovih grupa.

U nastavku dajemo pregled podataka svrstanih u tri grupe:

- 1) **Zajedničke karakteristike koje se odnose na podatke o subjektima identifikacije i žrtvama trgovine ljudima;**
- 2) **Karakteristike subjekata postupka identifikacije i žrtava trgovine ljudima;**
- 3) **Karakteristike procesa trgovine ljudima.**

Važno je istaći da ne postoje potpuni podaci po svim varijablama u okviru navedenih grupa, što je uzeto u obzir prilikom razmatranja podataka, kao i pri zaključivanju i formulisanju preporuka.

Zajedničke karakteristike koje se odnose na podatke o subjektima identifikacije i žrtvama trgovine ljudima

Organizacije odnosno pojedinci koji su žrtvu uputili u Centar. Uslov bez koga Centar ne može da ima saznanja o postojanju osobe koja je u riziku od trgovine ljudima, jeste da ova služba ima informaciju o takvoj osobi. Obaveštavanje Centra od strane drugih organa, organizacija i pojedinaca jeste neophodan deo funkcionalnog mehanizma u zaštiti žrtava trgovine ljudima. Taj mehanizam ima attribute sistemskog i nadilazi delovanje Centra, a umnogome utiče na sliku o Centru percipiranom iz perspektive broja osoba koje ulaze u proces identifikacije i, dalje, broja žrtava koje su na njegovoj evidenciji i prema kojima sprovodi mere i aktivnosti iz svoje nadležnosti.

Tokom 2015. godine upućivanje Centru vršili su: 1) policija; 2) udruženja; 3) međunarodne organizacije; 4) centar za socijalni rad; 5) ustanova za smeštaj korisnika; 6) ministarstvo nadležno za socijalna pitanja; 7) advokatska kancelarija; 8) tužilaštvo; i 9) porodica. U jednom slučaju sama žrtva se obratila Centru.

U *Tabeli 2.* dati su podaci o broju i procentu lica upućenih od strane navedenih organizacija i pojedinaca.

Tabela 2. Izvori prijava Centru

		Frekvencij a	Procentat
Valid	Policija	18	28,1
	Udruženje građana	9	14,0
	Međunarodna organizacija	2	3,1
	Porodica	1	1,5
	Sama žrtva	1	1,5
	CSR	24	37,5
	Ustanova za smještaj	4	6,2
	Ministarstvo nadležno za soc. pitanja	1	1,5
	Advokatska kancelarija	3	4,6
	Tužilaštvo	1	1,5
	Ukupno	64	100,0

Iz *Tabele 2.* vidi se da Centar raspolaže podacima za sve 64 osobe prema kojima je sproveden postupak identifikacije (100,0 odsto). Najveći broj upućivanja došao je iz centara za socialni rad (24 osobe odnosno 37,5 odsto slučajeva); policije (18 osoba odnosno 28,1 odsto slučajeva) i udruženja (9 osoba odnosno 14,0 odsto slučajeva).

Način na koji je žrtva otkrivena. Način otkrivanja žrtve je u vezi sa upućivanjem, ali ne mora se nužno poklapati sa njim. Prema podacima Centra jedan organ odnosno služba može otkriti žrtvu, ali je drugi organ odnosno služba uputiti u Centar.

Važno je istaći

U okviru procesa izrade indikatora sistema obrazovanja, policije i socijalne zaštite, tokom 2015. godine definisan je način prijavljivanja Centru.

Sačinjene su jasne smernice kome se i kako obraća u slučaju sumnje na trgovinu ljudima.

Tokom 2015. godine evidentirani su sledeći načini otkrivanja: 1) intervencijom policije na osnovu prijave; 2) intervencija policije u redovnim poslovima; 3) tokom obavljanja redovne delatnosti centra za socijalni rad; 4) aktivnostima udruženja građana; 5) korišćenjem dežurnog telefona Centra; 6) tokom obavljanja redovne delatnosti ustanove socijalne zaštite za smestaj korisnika; 7) na osnovu sumnje porodice; 8) prijavljivanjem same žrtve; 9) zahvaljujući obraćanja žrtve prijatelju; i 9) prijavom od strane građana.

Podaci o načinu otkrivanja žrtve postoje za 41 osobu odnosno u 64,1 odsto slučajeva, a u okviru 64 sprovedena postupka identifikacije. U 13 slučajeva (31,7 odstu) žrtvuje otkrila policija intervencijom na osnovu prijave; u 8 slučajeva (19,5 odsto) žrtva je otkrivena tokom obavljanja redovne delatnosti centra za socijalni rad; a u 6 slučajeva (14,6 odsto) intervencijom policije u redovnim poslovima.

Zaključci

Unapređenje sistema zaštite žrtava trgovine ljudima jeste sistemsko pitanje koje je u znatnoj meri izvan nadležnosti i delovanja Centra za zaštitu žrtava trgovine ljudima.

Funkcionalni sistem prijavljivanja Centru naročito je važan sa organima odnosno organizacijama koje po prirodi svoje delatnosti dolaze u kontakt sa osobama u riziku od trgovine ljudima, a to su s obzirom na podatke za 2015. godinu centri za socijalni rad, policija i udruženja.

I pored toga što se, s obzirom na postojeću praksu, veliki broj organa i službi uključuje u prijavljivanje Centru slučajeva u kojima postoje indicije da se radi o trgovini ljudima, ima mesta za unapređenje sistema prijavljivanja.

Preporuke

Potrebno je unaprediti proces komunikacije prilikom prijavljivanja mogućih žrtava, kako bi se obezbedila dostupnost žrtava radi identifikacije, a samim tim i blagovremenog pružanja podrške.

Sistem prijavljivanja Centru može se unaprediti:

(a) ustanovljavanjem odnosno unapređenjem instrumenata saradnje organa, službi i drugih organizacija koje u okviru svojih delatnosti dolaze ili mogu dolaziti u kontakt sa osobama koje su u riziku od trgovine ljudima sa Centrom (protokola i dr.),

(b) jasnim zaduženjem određene osobe odnosno određenih osoba u navedenim organima, službama i drugim organizacijama da pokreću postupak prijavljivanja Centru.

Centar bi trebalo da inicira uspostavljanje odnosno unapređenje predloženog mehanizma prijavljivanja.

Način eksploatacije. Evidentirani načini eksploatacije tokom 2015. godine bili su: 1) seksualna eksploatacija; 2) prosjačenje; 3) radna eksploatacija; 4) prinuda na brak; 5) prinuda na vršenje krivičnih dela; 6) trgovina radi usvojenja; i 7) trgovina u pornografske svrhe.

Od 40 identifikovanih žrtava trgovine ljudima izrazito najveći broj su žrtve seksualne eksploatacije (21 osoba odnosno 52,5 odsto slučajeva) i prosjačenja (10 osoba odnosno 25,0 odsto slučajeva). Dalje, tri osobe (7,5 odsto slučajeva) žrtve su radne eksploatacije; po dve osobe (po 5,0 odsto slučajeva) žrtve su trgovine radi prinude na brak i prinude na vršenje krivičnih dela; a po jedna osoba (po 2,5 odsto slučajeva) žrtve su trgovine radi usvojenja i trgovine u pornografske svrhe.

Ako ove pokazatelje uporedimo sa onima za 2014. godinu, videćemo značajne razlike. Tokom 2014. godine dominantan oblik eksploatacije bio je radna eksploatacija (78 odsto identifikovanih žrtava). Radna eksploatacija koja je bila dominantna u prethodnoj godini, tokom 2015. godine pokazuje se kao minorna sa 4,7 odsto udela u ukupnom broju identifikovanih žrtava, ali i izražena u apsolutnom broju (3). U vezi sa ovom promenom već je dato pojašnjenje (videti na str. 13) o aktivnostima otkrivanja žrtava u vezi sa građevinskim radovima za potrebe Zimskih olimpijskih igara u Sočiju (Ruska Federacija). Tokom 2014. godinesamo 13 odsto žrtava eksploatisano je putem seksualne eksploatacije, dok ovaj način eksploatacije postaje dominantan u 2015. godini (21 osoba odnosno 32,8 odsto slučajeva).

Međutim, kada načine eksploatacije za 2015. godinu uporedimo sa podacima za 2013. godinu, vidimo da je te godine dominantni način eksploatacije bio seksualna eksploatacija (41 odsto), za kojom sledi radna eksploatacija (22 odsto), pa prinudni brak (16 odsto), prošnja (15 odsto), te prinudni rad u domaćinstvu i kriminalne aktivnosti (po 2 odsto)²⁷.

Prema podacima Centra za 2012. godinu od ukupno identifikovanih 79 žrtava, 42 osobe su bile žrtve seksualne eksploatacije; a po 12 osoba bile su radne eksploatacije i prosjačenja.²⁸

Važno je istaći

Tokom 2015. godine izrazito najveći broj žrtava bile su žrtve seksualne eksploatacije i prosjačenja.

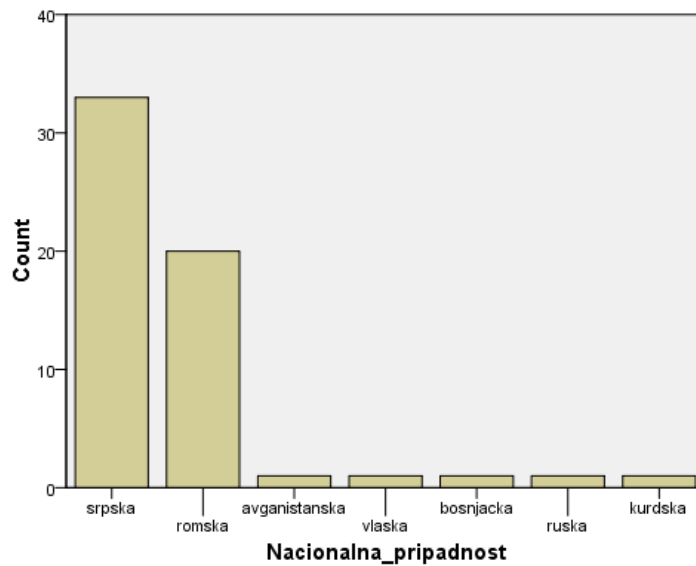
²⁷Izvor: Izvor: Milanović, M., Kljajić, S., Milanović, L., Antonić, M. (2014). Karakteristike procesa trgovine ljudima i žrtava trgovine ljudima u Srbiji koje su identifikovane 2013. godine. Međunarodna organizacija za migracije (IOM). Preuzeto sa: <http://www.centarzztlj.rs/index.php/statistika>

²⁸Izvor: <http://www.centarzztlj.rs/images/statistika/PREGLED%20statistickih%20podataka%20za%202012%20godinu.pdf>

Radna eksploatacija koja je bila dominantna u 2014, tokom 2015. godine pokazuje se kao minorna.

Nacionalna pripadnost. Podaci Centra o nacionalnoj pripadnosti subjekata identifikacije ukazuju da su tokom 2015. godine identifikovane osobe srpske, romske, avganistanske, vlaške, bošnjačke, ruske i kurdske nacionalnosti. Za sve 64 osobe prema kojima je sproveden postupak identifikacije, postoje podaci o nacionalnoj pripadnosti.

Grafikon 1. Nacionalna pripadnost

Grafikon 1. pokazuje da je među subjektima identifikacije najviše pripadnika srpske nacionalnosti (33 lica odnosno 51,6 odsto slučajeva), zatim slede pripadnici romske nacionalnosti (20 lica odnosno 31,3 odsto slučajeva), dok su pripadnici ostalih pometunih nacionalnosti zastupljeni su u znano manjem broju.

Pružena podrška. U pogledu pružene podrške tokom 2015. godine, a prema navodima stručnjaka u Centru, sve osobe koje su obuhvaćene procesom identifikacije (64), tokom identifikacije kao i nakon nje ukoliko su identifikovane kao žrtve trgovine ljudima, dobijale su podršku.

Relevantna informacija tiče se i broja žrtava kojima su udruženja pružila podršku. Udruženja su pružila podršku u 44,4 odsto slučajeva.

Zaključak

Za evidenciju Centra za 2015. godinu, značajan je podatak o pruženoj podršci kako identifikovanim žrtvama, tako i osobama koje su obuhvaćene procesom identifikacije.

Takođe, značajno je prikupljanje podataka o pružanju podrške od strane udruženja građana, jer su ona u značajnoj meri zastupljena kao pružaoci podrške i imaju važnu ulogu u sistemu obezbeđenja podrške.

Preporuka

Važno je da Centar nastavi sa prikupljanjem podataka o prihvatanju i pružanju podrške žrtvama, kao i da razvija partnerski odnos sa organizacijama civilnog društva (udruženjima) s ciljem razvijanja kontinuuma usluga podrške žrtvama u zajednici.

Potrebno je da Centar unapredi načine evidentiranja pružene podrške tokom svih faza rada sa klijentima, kao i unutrašnju komunikaciju, radi uspostavljanja efikasnog sistema praćenja svih vrsta podrške koja se pruža tokom rada sa klijentima.

Starateljska zaštita. Prema Porodičnom zakonu, centar za socijalni rad je organ starateljstva i isključivo je nadležan za stavljanje lica pod starateljstvo i određivanje staratelja. Prema evidenciji Centra za zaštitu žrtava trgovine ljudima podaci o primeni mere starateljske zaštite postoje za 46 osoba od kojih njih 30 (65,2 odsto) nije pod starateljstvom, dok je prema 16 osoba primenjena mera starateljske zaštite, od čega prema devet osoba (19,6 odsto) mera starateljstva, a prema sedam osoba (15,2 odsto) mera privremneog starateljstva. Sve osobe prema kojima je primenjena mera starateljske zaštite su deca.

Karakteristike subjekata postupka identifikacije i žrtava trgovine ljudima

Uzrast i pol. Podaci o uzrastu i polu, prema evidenciji Centra, postoje na nivou 64 osobe u odnosu na koje je sproveden postupak identifikacije. Od tog broja 41 osoba (64,1 odsto) mlađa je od 18 godina (dete), a odrasle su 23 osobe (35,9 odsto). Od istog broja 16 (25,0 odsto) su muškarci, dok je ženskog pola 48 osoba (75,0 odsto).

Tabela 3. Uzrast i pol

	Pol		Total
	muški	ženski	
Uzrast -18	12	29	41
+18	4	19	23
Total	16	48	64

Iz Tabele 3. vidi se da je od 41 osobe mlađe od 18 godina na evidenciji 12 dečaka i 29 devojčica, kao i da je od 23 punoletne osobe bilo četiri muškarca i 19 žena.

Zaključci

U strukturi po uzrastu i polu, korisnika prema kojima je sproveden postupak identifikacije, značajno su zatupljenija deca (64,1 odsto) i osobe ženskog pola (75,0 odsto)

Osobe ženskog pola, kako devojčice (29 osoba) tako i odrasle žene (19 osoba), češće su izložene trgovini ljudima.

Način eksploatacije u odnosu na uzrast i pol identifikovanih žrtava. Upoređivanje podataka s obzirom na način eksploatacije, uzrast i pol žrtve omogućava uvid koji može doprineti unapređenju zaštite žrtava trgovine ljudima.

Tabela 4. Način eksploatacije, uzrast i pol žrtve

Vrsta eksploatacije		Pol		Total
		muški	ženski	
Radna eksploatacija	Uzrast -18	0	1	1
	+18	1	1	2
	Total	1	2	3
Seksualna eksploatacija	Uzrast -18		9	9
	+18		12	12
	Total		21	21
Prinuda na brak	Uzrast -18		1	1
	+18		1	1
	Total		2	2
Prinuda na vršenje krivičnih dela	Uzrast -18	0	1	1
	+18	1	0	1
	Total	1	1	2
Prosjačenje	Uzrast -18	4	6	10
	Total	4	6	10
Trgovina radi usvojenja	Uzrast -18	1		1
	Total	1		1
Pornografske svrhe	Uzrast -18	1		1
	Total	1		1
Total	Uzrast -18	6	18	24
	+18	2	14	16
	Total	8	32	40

Ako se u *Tabeli 4.* fokusiramo na podatke za dva dominantna načina eksploatacije (seksualna eksploatacije i prosjačenje), možemo videti da su tokom 2015. godine, od 21 žrtve seksualne eksploatacije sve bile ženskog pola, od čega

devetoro dece i 12 odraslih osoba. Od 10 žrtava prosjačenja, sve su bile deca (četiri dečaka i šest devojčica).

Navedeni podaci potvrđuju da su rodna dimenzija i uzrast žrtve važni pokazatelji koji treba da usmere institucionan i sistemsku pažnju u vezi sa unapređenjem sistema identifikacije i podrške žrtvama.

Preporuka

Instrumenti za identifikaciju žrtava trgovine ljudima, kao i programi podrške žrtvama treba da budu adekvantni u pogledu rodne osetljivosti i senzitivnosti na uzrast žrtve mlađe od 18 godina.

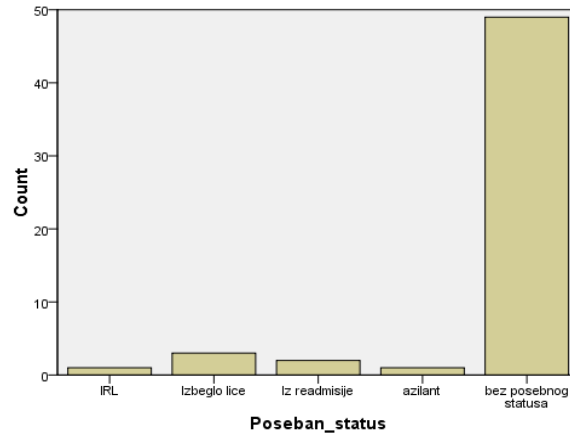
Poseban status subjekata identifikacije. Tokom 2015. godine evidencijom Centra su, u okviru posebnih statusa obuhvaćeni sledeći statusi: 1) interno raseljeno lice (IRL); 2) izbeglo lice; 3) lice povratnik po osnovu sporazuma o readmisiji; i 4) azilant. Postoji i grupa lica bez posebnog statusa.

Tabela 5. Poseban status

		Frekvencij a	Procenat	Validni Procenat	Kumulativni Procenat
Valid	IRL	1	1,6	1,8	1,8
	Izbeglo lice	3	4,7	5,4	7,1
	Iz readmisije	2	3,1	3,6	10,7
	Azilant	1	1,6	1,8	12,5
	Bez posebnog statusa	49	76,6	87,5	100,0
Ukupno		56	87,5	100,0	
Nedostaj u	podaci	8	12,5		
Total		64	100,0		

Pregled dat u Tabeli 5. ukazuje da je u okviru 64 osobe prema kojima je sproveden postupak identifikacije poseban status utvrđivan za 56 osoba (87,5 odsto) dok za osam osoba (12,5 odsto) nedostaju podaci u odnosu na poseban status. Od 56 osoba najveći broj je bez posebnog statusa u smislu navedenih kategorija (IRL, izbeglo lice, povratnik po osnovu sporazuma o readmisiji, azilant), odnosno 49 lica (87,5 odsto). Izbeglice su tri osobe (5,4 odsto), povratnika po osnovu sporazuma o readmisiji ima dvoje (3,6 odsto), dok se sa statusom IRL i azilanta pojavljuje po jedna osoba (po 1,8 odsto).

Grafikon 2. Poseban status

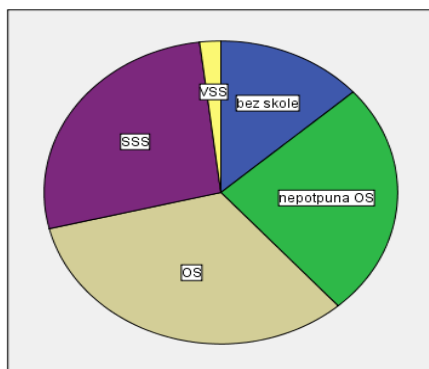

Bračni status, školska sprema i radni status. Za 51 osobu postoje podaci o bračnom statusu. Od ovog broja najviše je neoženjenih odnosno neudatih, 39 osoba (76,5 odsto), od čega je 27 osoba ispod 18 godina starosti, a 12 starijih od 18 godina. U grupi osoba mlađih od 18 godina četiri su bile u vanbračnoj zajednici, dok je iz grupe punoletnih četvero bilo u braku, troje u vanbračnoj zajednici i jedna razvedena osoba.

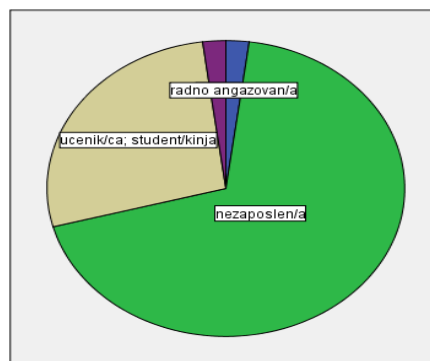
U pogledu školske spreme postoje podaci o 52 osobe, koje su svrstane u grupe onih koji su bez škole, sa nepotpunom osnovnom školom, sa završenom osnovnom školom, sa srednjom školskom spremom i visoko obrazovani. Najbrojnije su osobe bez škole, sa nepotpunom osnovnom školom i sa završenom osnovnom školom (ukupno 37 odnosno 71,2 odsto), dok je 14 onih sa završenom srednjom školom (26,9 odsto), a sa visokim obrazovanjem evidentirana je samo jedna osoba (1,9 odsto). (Videti Grafikon 3. Školska sprema)

Posmatrane sa aspekta radne angažovanosti, Centar je evidentirao podatke za 48 osoba i razvrstao ih u grupe: 1) radno angažovanih; 2) učenika odnosno studenata; 3) nezaposlenih, i 4) ostalih. Najbrojniji su nezaposleni (33 osobe odnosno 68,8 odsto). Učenika odnosno studenata je 13 (27,1 odsto), dok je samo jedna osoba evidentirana kao radno angažovana (2,1 odsto). (Videti Grafikon 4. Radno angažovanje)

Grafikon 3. Školska sprema

Grafikon 4. Radno angažovanje

Važno je istaći

Najizloženije trgovini ljudima su nezaposlene osobe; osobe bez škole, sa nepotpunom osnovnom školom ili sa završenom osnovnom školom.

Prethodna uključenost u trgovnu ljudima. Od 40 identifikovanih žrtava trgovine ljudima, podatke po ovoj varijabli Centar ima za njih 31, od kojih je 28 osoba (90,3 odsto) prvi put u lancu trgovine ljudima, dve osobe (3,2 odsto) su imale prethodna iskustva, a kod jedne osobe se iz prikupljenih podataka nije mogao izvući zaključak o prethodnom iskustvu.

Zaključak

U značajnom delu (77,5 odsto) prikupljenih podataka o karakteristikama žrtava, postoje podaci o prethodnom iskustvu žrtve sa trgovinom ljudima.

Okolnost da li žrtva ima prethodna iskustva sa trgovinom ljudima, jedna od relevantnih karakteristika žrtava trgovine ljudima, za:

- 1) sistemsko organizovanje prevencije i zaštite od trgovine ljudima kao fenomena (nivo države),
- 2) planiranje i organizovanje rada, kako za direktno pružanje usluga za koje Centar ima resurse, tako i za organizovanje pružanja usluga od strane drugih organa, službi i organizacija (nivo Centra),
- 3) planiranje i realizaciju podrške konkretnim žrtvama – korisnicima Centra (nivo korisnika).

Tip naselja. Osobe prema kojima je sproveden postupak identifikacije (64), najčešće potiču iz urbanih naselja (81,4 odsto), dok je iz ruralnih naselja zabeleženo samo 18,6 odsto žrtava. I deca i odrasle žrtve češće potiču iz urbanih sredina nego iz ruralnih sredina (deca: 79,3 odsto; odrasli: 81,3 odsto).

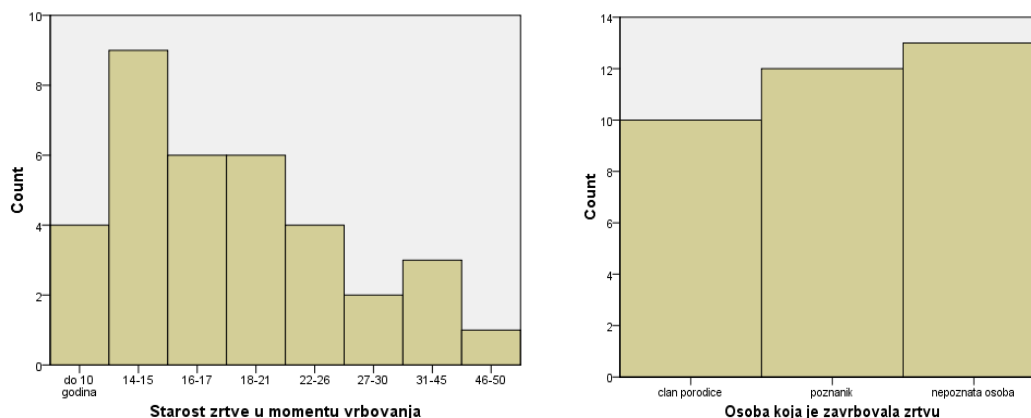
Karakteristike procesa trgovine ljudima

S obzirom na to kojim se sredstvima vrši vrbovanje (usmeno, preko štampe ili interneta), kao i na to da žrtve mogu biti vrbovane u svojoj zemlji porekla ili u zemlji odredišta – u nastavku dajemo pregled karakteristika procesa trgovine ljudima. Ove karakteristike najpre se iznose s obzirom na: 1) uzrast žrtve u trenutku vrbovanja; 2) odnos žrtve sa osobom koja ju je vrbovala; 3) period vrbovanja; i 4) mesto življenja tokom vrbovanja. Na kraju dajemo osvrt na dužinu eksploatacije i tip trgovine ljudima kojima je žrtva izložena.

Uzrast žrtve u trenutku vrbovanja prikazan je na *Grafikonu 5.* gde su date starosne grupe do 10 godina, 14-15, 16-17, 18-21, 22-26, 27-30, 31-45, 46-50 godina starosti.

Odnos žrtve sa osobom koja ju je vrbovala prikazan je na *Grafikonu 6,* gde su date sledeće grupe osoba koje su zavrbovale žrtvu: član porodice; poznanik; i nepoznata osoba.

Grafikon 5. Grafikon 6.

Najveći broj žrtava u trenutku vrbovanja imao je 14-15 godina (25,7 odsto), a za njima slede žrtve na uzrastu 16-17 i 18-21 godine (po 17,1 odsto). Signifikantan je broj žrtava koje su u trenutku vrbovanja imale manje od 10 godina (11,4 odsto). Najmanji broj žrtava u trenutku vrbovanja imao je između 46 i 50 godina (2,9 odsto), a u istoj grupi male zastupljenosti nalaze se žrtve stare od 27 do 30 godina (5,7 odsto), kao i one stare između 37 i 45 godine (8,6 odsto). Za 12,5 odsto žrtava nisu poznate informacije o uzrastu u trenutku vrbovanja.

Osoba koja je zavrbovala žrtvu najčešće je bila nepoznata osoba (37,1 odsto), zatim (34,3 odsto) poznanik i na kraju član porodice (28,5 odsto). Za 12,5 odsto žrtava nisu poznate informacije o osobi koja je zavrbovala žrtvu. Kada je osoba koja je zavrbovala žrtvu član porodice, onda su to najčešće partner ili majka (po 37,5 odsto), a zatim otac ili dalji srodnik (po 12,5 odsto).

Važno je istaći

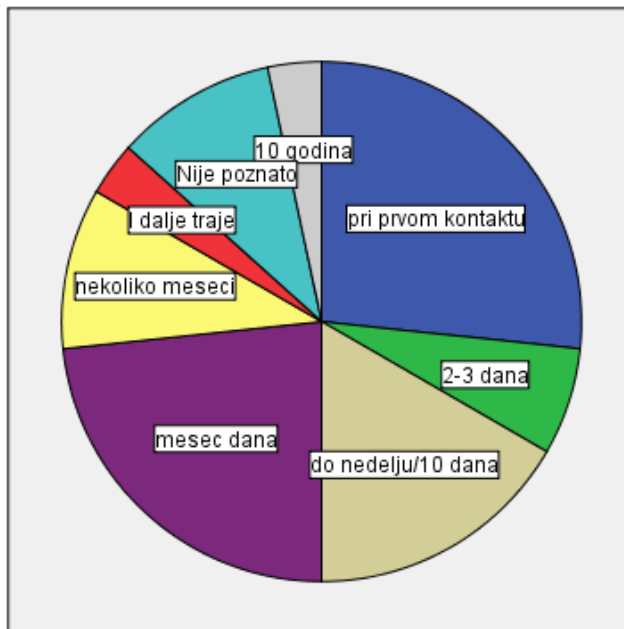
Vrbovanje najčešće vrše nepoznata osoba, poznanik ili član porodice.

Vrbovanju su najčešće izložene osobe od 14 do 21 godine starosti.

Do vrbovanja najčešće dolazi pri prvom kontaktu ili tokom vremena od nedelju do mesec dana.

Period vrbovanja se tokom 2015. godine kretao u rasponu od vrbovanja prilikom prvog kontakta do 10 godina.

Grafikon 7. Period vrbovanja

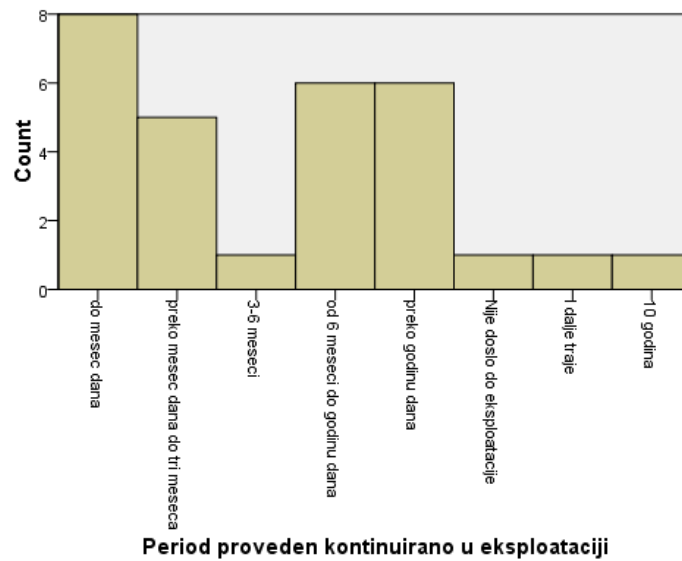

Kao što je predstavljeno u *Grafikonu 7*, do vrbovanja je najčešće dolazilo pri prvom kontaktu (26,7 odsto), a zatim sledi period vrbovanja od mesec dana (23,3 odsto), pa period do nedelju odnosno 10 dana (16,7 odsto). Žrtva je vrbovana nekoliko meseci u 10,0 odsto slučajeva, tokom 2-3 dana u 6,7 odsto slučajeva, dok je u manjem broju slučajeva (po 3,3 odsto) vrbovanje trajalo 10 godina odnosno trajalo je i u vreme postupa identifikacije. U 10,0 odsto slučajeva nije poznat period vrbovanja.

Mesto življena žrtve tokom vrbovanja razlikovalo se i kretalo u rasponu od sopstvenog doma (74,2 odsto); preko ustanove socijalne zaštite (9,7 odsto); kod srodnika (6,5 odsto); kod poznanika; u iznajmljenom stanu; u inostranstvu (po 3,2 odsto). U 22,5 odsto slučajeva nije poznat podatak o mestu življenja žrtve tokom vrbovanja.

Dužina eksploatacije identifikovanih žrtava kreće se u rasponu od perioda do mesec dana, pa do 10 godina.

Grafikon 8. Dužina eksploatacije

Iz *Grafikona 8* može se videti da su žrtve kontinuirano bile izložene eksploataciji tokom perioda do mesec dana (27,6 odsto). Eksploatacija je trajala od šest meseci do godinu dana u 20,7 odsto slučajeva, a isto toliko i tokom perioda dužeg od godinu dana. Od mesec dana do tri meseca žrtva je kontinuirano bila eksploatisana u 17,2 odsto slučajeva, a tokom perioda od tri do šest meseci, kao i tokom desetogodišnjeg perioda u 3,4 odsto slučajeva, koliko je zastupljenih slučajeva i kada nije došlo do eksploatacije. U 27,5 odsto slučajevanije poznat podatak o periodu eksploatacije žrtve.

Važno je istaći

Vrbivanju su najčešće izložena deca na uzrastu 14-15 godina.

Osoba koja je zavrbovala žrtvu najčešće je bila nepoznata osoba.

Do vrbovanja je najčešće dolazilo pri prvom kontaktu.

Tokom vrbovanja žrtva je najčešće živela u sopstvenom domu.

Žrtve su kontinuirano bile izložene eksploataciji najčešće tokom perioda do mesec dana.

Nacionalna i transnacionalna eksploatacija

Tokom 2015. godine žrtve nacionalne trgovine činilo je 62,5 odsto, a transnacionalne 37,5 odsto identifikovanih žrtava trgovine ljudima (40).

Mesto vrbovanja i mesto gde je žrtva boravila tokom eksploatacije. Trgovina ljudima može biti međunarodna i interna odnosno lokalna. Žrtve mogu biti vrbovane i eksploatisane u sopstvenoj zemlji, ali se mesto vrbovanja može i razlikovati od mesta eksploatacije. Takođe, vrbovanje i eksploatacija se mogu odvijati u stranoj zemlji u odnosu na poreklo odnosno državljanstvo žrtve. Učesnici u trgovini ljudima mogu imati različite uloge, od vrbovanja do eksploatacije, a i njihovi odnosi sa žrtvom mogu biti različiti.

Nije retkost da su osobe koje vrbuju odnosno eksploatišu žrtvu, osobe od poverenja - srodnici, članovi uže porodice, kao i ljudi koje žrtva poznaje duži vremenski period. Na to ukazuje i evidencija Centra o mestu vrbovanja. Kao mesta vrbovanja Centar je tokom 2015. godine evidentirao: 1) porodičnu kuću; 2) neposredno okruženje porodične kuće; 3) radno mesto; 4) ispred bolnice; 5) u gradu; 6) u gradskom prevozu i dr. Od 33 osobe za koje se zna mesto vrbovanja, najčešće je zabeležena porodična kuća (20 osoba odnosno 60,6 odsto slučajeva), te neposredno okruženje porodične kuće (šest osoba odnosno 18,2 odsto slučajeva). Na radnom mestu su vrbovane tri osobe (9,1 odsto), dok su ostala pomenuta mesta zastupljena u po jednom slučaju (3,0 odsto)

Mesto boravka žrtve tokom eksploatacije dato je u *Tabeli 6.*

Tabela 6. Mesto boravka žrtve tokom eksploatacije

	Frekvencija
Austrija	3
Austrija, Beč	1
Bačko Petrovo selo	1
Belgija	1
Beograd	5
Beograd, Bogatić	1
Bogatić	1
Gejslingen, Nemačka	1
Italija	1
Karadorđevac kod	1
Leskovca	1
Kosovska Mitrovica	1
Kragujevac	2
Krnjača	1

Leskovac	3
Moskva, Elektrostalj	1
Nemačka	2
Nemačka (Augsburg, Ulm, Minhen)	1
Novi Sad	1
Orid, Bogatić, Sabac	1
Pančevo	1
Podgorica, Ulcinj	1
Šabac	1
Švajcarska	1
Urovica	1
Zaplanjska Toponica	1
Total	35

Od 40 identifikovanih žrtava za njih 35 poznati su podaci o mestu boravka tokom eksploatacije (87,5 odsto). Ako mesto eksploatacije sagledamo kao mesto u inostranstvu ili u Srbiji, od 35 evidentnih slučajeva, 13 žrtava (37,1 odsto) bilo je eksploatisano u inostranstvu, a 22 (62,8 odsto) u Srbiji.

U evidenciji Centra postoje podaci o mestu gde je žrtva boravila za vreme eksploatacije. Kao mesta boravka žrtve pre eksploatacije, postoje podaci o mestu življenja žrtve za vreme vrbovanja (u sopstvenom domu; kod srodnika; na smeštaju u ustanovi socijalne zaštite; u inostranstvu; kod poznanika; u iznajmljenom stanu), ali u korpusu podataka za ovaj izveštaj nedostaju podaci o opštini porekla žrtve. Stoga nije moguće utvrditi tokove trgovine ljudima izneti detaljnije preglede kretanja žrtava tokom trgovine na nacionalnom nivou. U pogledu transnacionalne eksploatacije postoje podaci o zemlji (mestu) gde je žrtva boravila tokom eksploatacije, koji kada se uporede sa podacima gde je žrtva živela za vreme vrbovanja, daju određeni uvid u kretanje žrtava tokom eksploatacije.

Tabela 7. Transnacionalna eksploatacija

Mesto življenja žrtve za vreme vrbovanja	Mesto boravka žrtve tokom eksploatacije
Kod srodnika	Belgija
U sopstvenom domu	Gejslingen, Nemačka
U sopstvenom domu	Italija
U sopstvenom domu	Moskva, Elektrostalj
Na smeštaju u ustanovi socijalne zaštite	Nemačka
U sopstvenom domu	Nemačka
U inostranstvu	Nemačka (Augsburg, Ulm, Minhen)
U sopstvenom domu	Podgorica, Ulcinj
Kod poznanika	Švajcarska

U evidentiranim slučajevima transnacionalne eksploatacije, najzastupljenija zemlja boravka žrtava tokom eksploatacije bila je Nemačka, a ostale zemlje u slučajevima za koje postoje podaci su: Belgija, Italija, Rusija, Crna Gora i Švajcarska.

Vrste eksploatacije i tipovi eksploatacije (nacionalna odnosno transnacionalna eksploatacija). Pregled slučajeva žrtava trgovine ljudima, s obzirom na vrste i tipove eksploatacije, dat je u *Tabeli 8.*

Tabela 8. Vrste i tipovi eksploatacije

Vrsta eksploatacije	Nacionalna	Transnacionalna	Zbir
Radna eksploatacija	0	3	3
Seksualna eksploatacija	15	6	21
Prinuda na brak	0	2	2
Prinuda na vršenje krivičnih dela	1	1	2
Prosjačenje	7	3	10
Trgovina radi usvojenja	1	0	1
Trgovina u pronografske svrhe	1	0	1
UKUPNO			40

Od 40 identifikovanih žrtava trgovine ljudima kao nacionalna eksploatacija najzastupljenija je seksualna eksploatacija (15), za kojom sledi prosjačenje u nacionalnom okviru (7), a prinuda na vršenje krivičnih dela, trgovina radi usvojenja i trgovina u pornografske svrhe zabeležena je u po jednom slučaju. Kao nacionalni tip eksploatacije nisu evidentirane radna eksploatacija i prinuda na brak.

Transnacionalni tip eksploatacije najzastupljeniji je u vidu seksualne eksploatacije (6), pa zatim radne eksploatacije (3) i trgovina radi prosjačenja (3), in a kraju trgovina radi prinude na brak. Kao transnacionalna eksploatacija nije evidentirana trgovina radi usvojenja i trgovina u pornografske svrhe.

Uzrast i pol žrtve s obzirom na nacionalnu odnosno transnacionalnu eksploataciju. Deca se javljaju češće u okviru nacionalne eksploatacije (16), dok ih kao žrtava transnacionalne eksploatacije ima u osam slučajeva. Drugim rečima deca su u 66,6 odsto slučajeva žrtve nacionalne eksploatacije. Odrasli su žrtve transnacionalne eksploatacije u sedam slučajeva, dok su u devet slučajeva žrtve nacionalne eksploatacije. Drugim rečima 56,3 odsto slučajeva odrasli su žrtve nacionalne eksploatacije. Osobe muškog pola su žrtve nacionalne eksploatacije u šest slučajeva, dok su u dva slučaja bile žrtve transnacionalne eksploatacije, tj. u 75,0 odsto slučajeva osobe muškog pola su evidentirane kao žrtve nacionalne eksploatacije. Na drugoj strani, osobe ženskog pola evidentirane su kao žrtve nacionalne eksploatacije u 19 slučajeva, dok su u 13 slučajeva bile žrtve transnacionalne eksploatacije, tj. 59,3 odsto slučajeva osobe ženskog pola evidentirane su kao žrtve nacionalne eksploatacije.

Važno je istaći

U okviru nacionalne eksploatacije najzastupljenije su seksualna eksploatacija i prosjačenje.

U okviru transnacionalne eksploatacije najzastupljeniji su seksualna eksploatacija, radna eksploatacija i trgovina radi prosjačenja.

Kako deca tako i odrasle žrtve, češće su žrtve nacionalne eksploatacije.

Nacionalna eksploatacija je češća i iz perspektive polne strukture žrtava.